

УДК 1: [328.18+ 130.2] + [504: 001.18]+ 37.013

Наталія Годзь

**ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА КУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ ПІД ЧАС САМОЗБЕРЕЖЕННЯ
ІНДИВІДА ТА ДЕРЖАВИ: ПОМІЖ МИНУЛИМ ТА МАЙБУТНІМ**

Ми розглядаємо питання розуміння ідентичності як механізму самовизначення в навколишній дійсності. Ідентичність продовжують розуміти як гнучкий та схильний до розвитку процес самоотождествлення будь-чого з аналізом власного «Я». Ідентичність – це певний ідеальний образ, стандарт, до якого скеровано зусилля та рух кожного індивіду. Процес формування ідентичності досить складний і може створюватися викривлена модель ідентичності. У процесі створення власної ідентичності індивід може звертатися як до реальних, так й уявних категорій. Саме на перетині уявного й маскується місце для негативної дії амбітних політичних технологій із заміни та знищення реальних умов для здорової особистості з цілісною ідентичністю. Дослідженням продовжуємо стверджувати наявність в ідентичності унікальної концентрації, співвідношення між намаганням бути «подібним», «відповідним» із протилежним рухом до «знаковості» та «унікальності».

Ключові слова: ідентичність, культурні стереотипи, метод, світогляд, наука, наукове співтовариство, навколишнє середовище, система, футурологія.

Godz N.

**THE IDENTITY AND CULTURAL STEREOTYPES
DURING THE INDIVIDUAL AND STATE-PRESERVATION: BETWEEN PAST AND FUTURE**

The article is devoted to the problem of understanding identity as self-determination in the surrounding world. Identity is understood as a flexible and developing process of self-identification, i.e. of correlation of something there is with yourself. We are considering the question of understanding identity as a mechanism of self-determination in the surrounding reality. The identity continues to be understood as flexible and subject to the same process of identification of any of the analysis of his own "I". Identity is a perfect image, the standard to which directed efforts and movement of each individual. The formation of identity is rather complicated, and can create curved model identity. In the process of creating its own identity individual can apply to both real, and imaginary categories. It is at the intersection of imaginary and masked the negative impact location for ambitious political technologies for replacement and destruction of real conditions for a healthy individual with integral identity. The study goes on to say in the presence of a unique identity concentration ratio between attempts to be "similar", "appropriate" with the opposite movement to "the token" and "uniqueness".

Key words: Identity, cultural stereotypes, method, Weltanschauung, science, science society, surroundings, systems, futurology.

Годзь Н.

**ИДЕНТИЧНОСТЬ И КУЛЬТУРНЫЕ СТЕРЕОТИПЫ В СВЕТЕ САМОСОХРАНЕНИЯ
ИНДИВИДА И ГОСУДАРСТВА: МЕЖДУ ПРОШЛЫМ И БУДУЩИМ**

Рассматривается вопрос понимания идентичности как механизма самоопределения в окружающей действительности. Идентичность продолжает определяться как гибкий и склонный к развитию процесс самоотождествления чего-либо с анализом собственного «Я». Идентичность это определенный идеальный образ, стандарт, к которому направлено усилие и движение каждого индивида. Процесс формирования идентичности довольно сложный и в этой связи в процессе его формирования может создаваться искаженная модель идентичности. В процессе создания собственной идентичности индивид может обращаться как до реальных, так и воображаемых категорий. Именно на пересечении воображаемого и маскируется место «внедрения» для амбициозных политических технологий по замене и уничтожению реальных условий для здорового индивида с целостной идентичностью. Исследованием продолжаем утверждать наличие в идентичности уникального соотношения между стремлением к «подобности», «соответствию» с противоположной тенденцией к «знаковости» и «унікальності».

Ключевые слова: идентичность, культурные стереотипы, метод, мировоззрение, наука, научное сообщество, окружающая среда, система, футурологія.

Актуальність проблеми. Під час гібридної війни, у яку зараз втягнуто Україну та її народ, який за громадянством є українським, а за етнічною належністю є відповідно живим, але багатонаціональним організмом, ми бачимо цікаву трансформацію як колективної ідентичності, так і певною мірою болісне в деяких індивідів самоперетворення, або побудову, поточнення окремих рис у створеній до того моделі.

Трансформацію та процес саморозуміння власних особистісних ідентичностей не слід уважати однаковою, бо у процесі творення в різних особистостей, це здебільшого глибоко індивідуальний шлях, на якому зовнішні події є лише певними «маркерами», бо реакція на одну й ту ж подію та її наслідки дуже різноманітні у прояві в різних індивідів. Ми дотримуємося думи, що існують глибинні маркери в ідентичності – вони приховані в мові та архаїчних текстах, наприклад, казках. Механізмом ідентифікації та відтворення ідентичності на такому рівні є культурні стереотипи, про що ми довели матеріалами власного дисертаційного дослідження [1]. Тому намагання ворога скеровано насамперед на знищення мовного середовища (це ми давно можемо бачити на прикладі історичного аналізу дій країн-колонізаторів). Але навіть у перекладених текстах казок існують, хоча й у менш впливовому рівні, але все ж значимому для процесу зародження механізмів ідентифікації моделі «власного», «свого» національно маркованого коду поведінки та само відношення себе до певних груп (зокрема, й етнічних чи національних). До речі, археологи знаходять сліди й культур (деякі з них існують й у наш час), повторимося, культур, які склалися з двох чи навіть більшого числа неспоріднених первісних культур [3, с. 18].

Аналіз досліджень і публікацій. Серед широкого кола дослідників цього питання ми можемо послатися на дослідження Ф.-К. Брентано, Ю. Хабермаса, М. Гайдегера, М. Шелера, Х. Ортеги-і-Гассета [5], Г. Маркузе. Дотичними є дослідження І.-Д. Скота, І. Златоуста, І. Ільїна, Г.С. Сковороди. Певним чином перетинаються ідеї праць З. Фрейда, К.-Г. Юнга. З недавніх матеріалів – посилання на матеріали В. Дудченка, Ж. В. Деркач [2], Д. Шевчука, В. А. Сушко, Г. Кравченко, Н. Шаповалової та А. В. Ставицький [6]. В. С. Малахов, торкаючись аналізу структури та походження ідентичності, пише про праці не тільки М. Гайдегера але й про праці франкфуртської школи (Е. Левінас) та постструктуралізму Т. Адорно, він пише, що «реабілітація «відмінності», й, до того ж, демонстрація його первісності перед ідентичністю – присвячені праці Ж Делеза («Відмінність та повторення»)» [4, с. 299].

Метою статті є продовження аналізу дії механізму культурних стереотипів серед багатонаціональних верств населення сучасної України та їх допомоги в сучасних складних соціальних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу статті. Ми мусимо йти далі в аналізі ідентичності й підкреслити, що в сучасному багатовимірному середовищі з його механізмами глобалізації та ідеями космополітизму або національного чи релігійного мега шовінізму (який має прояв у сучасності на більш високому рівні завдяки комунікаційним мережам мас-медіа певних країн) тим не менше продовжує створюватися так би мовити соціальні «екологічно марковані» механізми й для створення моделей здорової, цілісної ідентичності. Це особливо цікавий феномен, коли всупереч розрахункам технологів, відтворюється міцна й здорова форма ідентичності в особистостей, не зважаючи на тотальну відсутність отримання нової інформації. Комунікації (комунікація – дуже важливий механізм, потрібний для відтворення та підтримання ідентичності. Автори книги «Звідкіля родом литовці» пишуть про велике значення науки – етногенезу, оскільки це дуже складна праця – то тут бажано поєднання представників декількох наук. Насамперед на поміч приходять мовознавство та «Мова землі» [3, с. 8–15]. Мова землі – найменування місцини, яке залишають по собі навіть зникнувші народи. Топоніми місцевості, як то назви рік, озер (це називається гідроніми), лісів, урочищ та навіть селищ та містечок – то сліди присутності народу. Навіть якщо на одній території існують декілька різних гідронімів із різних мов, легко знайти найдавніше [3, с. 11]. Антитеза «своє» – «чуже» за нашою думкою, дуже важлива складова в механізмі формування індивідуальної ідентичності. Це одна з ряду щабель, на які спирається індивід у створенні особистісної ідентичності. Недарма метафора «Моя Земля» («Рідна Земля») передусім починає знищуватися окупантами.

Ми продовжуємо аналізувати та доводити, що механізмом збереження та одним з елементів формування ідентичності є культурні стереотипи, у власній дисертації у свій час щодо них ми зробили наступну класифікацію до їх опису – описуючи властивість стереотипів ми визначали такі головні їх якості як емоційність, сталість, відповідність у дії. Вказували на соціально-культурну скерованість стереотипів та аналізували їх у поєднанні з питанням ідентичності (на чому додатково зараз наголошуємо), описували механізм та дію хибних (оманливих) стереотипів, описуючи функції культурних стереотипів взагалі та прояв, ми наголошували на аналізі та врахуванні таких, як насамперед – когнітивна, емоційна, соціально-розмежувальна (що також дотична до механізмів дії ідентичності), комунікаційна. У типології базових форм стереотипів ми писали про мовні стереотипи, стереотипи в гендерному дискурсі й про етнічні стереотипи (ауто та гетеро- форми) [1, с. 27–66].

Працюючи над аналізом екологічної футурології, ми виявили, що в кожного етносу існує такий феномен, який ми описали поняттям «екологічна ніша». Продовжуючи розмисли далі, ми вважаємо, що в уявленні про власне колективне та індивідуальне майбутнє, етнос також заповнює уявленням власного футурологічного проекту «Майбутнього». Вище ми також указували, що екологія й у звичному осягненні також дотична до ідентичності й існування як окремого індивіда, так і нації. Віками ми існуємо в певному геолого-географічному оточенні. Але тут слід наголосити на такій особливості, що український етнос, як і ще декотрі етноси (думаємо, що таких небагато) створився та існує у великій кількості картин навколишнього середовища, бо територія існування та проживання українців досить велика (з урахуванням й історично втрачених та анексованих територій. Як і стираються в пам'яті населення як українські території). Підкреслимо, що такий науковець, як

О. В. Титар у власному дослідженні також використовує поняття «екологія традиції», коли пише про традицію, як форму існування / наслідування ідентичності [7, с. 49; 54]. Дуже важливо звернути увагу на попередження, які робив ще у 1926 році проф. С. Шелухін.

Висновки та подальше значення ідей. Отже, ми продовжуємо притримуватися погляду на розкриття нації як модернового, пульсуючого феномену з великим переліком постійних, сталих елементів, які створюються та реалізуються завдяки культурним стереотипам та концептам, які зберігаються у фольклорі та мові (але мова – то більш складний феномен, бо вона містить у собі й елемент самостворення, саморозвинення, а й відповідно й елемент модерновості). Також, як ми доводимо, існує прив'язка ідентичності й до такого феномену, як «Рідна земля», який підтверджується через існування топонімів і гідронімів. Таким чином, доводиться й екологічний компонент у дослідженні існування, створення та підтримання як наявної індивідуальної та групової ідентичності, так й обґрунтовується можливість проєктивних, футурологічних досліджень цього феномену в майбутньому. У минулому ми вже наголошували на тому, що певні стандарти ідентичності можуть витіснятися на периферію (серед них й антропоморфофізіологічні чинники – карі очі, наприклад, частіше згадують, аніж «волошкові», або «русалчині»). Географічні чинники також трохи корелюють – але лише з приводу різноманіття природного існування українців). Але ми ще раз підкреслюємо, що ідентичність широко представлена на різних рівнях індивідуалізації сучасної людини. На нашу думку, вона втілюється через механізм етнічних культурних стереотипів. Ми відстоюємо позицію відповідно до якої не слід ототожнювати культурні стереотипи з феноменом «код нації», оскільки останній частково сам входить до поняття «стереотип». Навіть ніякі ворожі політ технології не можуть повністю зупинити механізм самоідентифікації та боротьбу за існування таких потужних феноменів як Етнос та Держава. Додаємо, що Україна завжди мала можливість співіснування здорової поліфонії історично співіснуючих націй, але сучасні події включили ще один механізм, який би ми назвали «сплавом», та про який уже нагадували, коментуючи литовських авторів у поданій статті [3].

Література:

1. Годзь Н. Б. Культурные стереотипы в украинской народной сказке : дис. ...кандидата философских наук / 09.00.04 Годзь Наталии Борисовны. – Харьков – 2003. – 199 с.
2. Деркач Ж. В. Проблема національної ідентичності і формування громадянського суспільства в Україні / Ж. В. Деркач // Демократичні цінності, громадянське суспільство і держава // Матеріали XIII Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків : ТОВ «ПРОМЕТЕЙ-ПРЕС». – 2005. – 328 с., С.193–195.
3. Зинкявичус Зигмас, Лухтанас Алексеюс, Чеснис Гинтаутас Откуда родом литовцы / Зигмас Зинкявичус, Алексеюс ЛухтанасЮ Гинтаутас Чеснис // Адаптация Гинтаре Адомайтите, Перевод с литовского и редакция Бируте Синочкиной – Вильнюс : Mokslo ir enciklopeijų leidybos institutas. –142 с.
4. Малахов В. С. Идентичность / В. С. Малахов // Философия. Энциклопедический словарь // Под редакцией доктора философских наук А. А. Ивина – Москва : Гардарики, 2004. – 1072 с., С. 299–300.
5. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет // Сб. : Пер с исп. – М. : ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 269 с.
6. Ставицкий А. В. Роль социальной мифологии в процессе социального прогнозирования будущего Украины / А. В. Ставицкий // Матеріали IV Міжнародної науково-теоретичної конференції «Людина : Дух, Душа, Тіло. – Суми, «Собор». 2000. – 172 с., С. 132–134.
7. Титар О. В. Українські національні і культурні ідентичності в глобалізованому світі на прикладі культури Слобожанщини / О. В. Титар. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 348 с.
8. Шелухін С. Варшавський договір між Поляками й С. Петлюрою 21 квітня 1920 р. / проф. С. Шелухін. – Прага : видавництво «Нова Україна». – 1926 р. Електронний документ : Режим доступу : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10586/file.pdf>.